

Thomas Korsgaard

Mocht er iemand
langskomen

Vertaald uit het Deens
door Lammie Post-Oostenbrink

Ambo|Anthos
Amsterdam

De vertaling van dit boek is mede tot stand gekomen
dankzij een subsidie van de Danish Art Foundation

Danish Arts
Foundation

Eerste druk 2024

Vierde druk 2025

ISBN 978 90 263 7057 1

© 2017 Thomas Korsgaard

Published by agreement with Copenhagen Literary Agency ApS,
Copenhagen

© 2024 Nederlandse vertaling Ambo|Anthos *uitgevers*, Amsterdam en
Lammie Post-Oostenbrink

Alle rechten voorbehouden. Tekst- en datamining zijn niet toegestaan

Oorspronkelijke titel *Hvis der skulle komme et menneske forbi*

Oorspronkelijke uitgever Lindhardt og Ringhof

Omslagontwerp Roald Triebels, Amsterdam

Omslagillustratie © Michelle Kelly / Arcangel Images

Foto auteur © Simon Klein-Knudsen

Ambo|Anthos *uitgevers* vindt het belangrijk om op milieuvriendelijke en
verantwoorde wijze met natuurlijke bronnen om te gaan. Bij de productie
van het papieren boek van deze titel is daarom gebruikgemaakt van papier
waarvan het zeker is dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid.

Verspreiding voor België:

Veen Bosch & Keuning uitgevers nv, Antwerpen

Het was alsof de dood in me zat, ook al was ik nog heel jong. Die was op een bepaalde manier altijd bij me. Aanvankelijk had ik nog nooit iemand zien sterven, maar een klein jongetje weet veel te veel en tegelijkertijd veel te weinig over de dood. Ik dacht aan wat er zou gebeuren als mijn vader morgen zou sterven. Alsof de dood het enige was wat alles kon veranderen. Als mijn vader morgen stierf, dacht ik, maar dan werd ik overspoeld door een kolossaal verdriet, dat zich in mijn buik verankerde en brandde als honger. Je mag niet aan zulke dingen denken. Toch keerde die gedachte constant terug.

Als mijn vader morgen stierf, zou ik een toespraak in de kerk houden. Kerken hebben een goede akoestiek, maar ik zou waarschijnlijk de enige zijn die dat deed. In mijn familie bestaat geen echte traditie voor het houden van toespraken bij belangrijke gebeurtenissen. De laatste keer dat iemand dat probeerde was tijdens de trouwerij van mijn neef Arne. Hij trouwde met Dak, een meisje dat hij na een vakantie in Thailand mee terugbracht. Toen ze met een theelepeltje tegen haar glas tikte om eeuwige liefde en trouw te beloven aan haar eega in een mengeling van haar moedertaal en gebroken Engels, werd haar toespraak door

mijn oom totaal gesaboteerd. Hij stond op en riep proost voor ze ook maar iets had gezegd. Dak op haar beurt kruigde het eten heel sterk als mijn oom en zijn vrouw, Jonna, hen in het daaropvolgende jaar bezochten. Dat werd de aanleiding voor de ontbinding van het huwelijk en het intrekken van haar verblijfsvergunning. Op de uitvaart van mijn eigen vader wilde ik een toespraak houden. Gewoon een korte toespraak. Dat heeft hij verdiend.

Mijn familie woonde ver op het platteland achter de dam achter de stad. Skive schoot in het midden van het niets op met zijn hoge silo's en het stationsgebouw met de twaalf treinen per dag. Die reden naar Kopenhagen en Hamburg. Aan mijn kant van de dam lagen alle kleine dorpjes. Nørre Ørum heette het gehucht waar wij woonden. Een voorstad van de duisternis, ingesloten tussen ontelbare andere onbeduidende kleine dorpjes. Ik geloof niet dat het goed voor je is om daar langere tijd te vertoeven. Er is zoveel dood overal. Elke dag stond er in de krant een pagina met alleen maar rouwadvertenties. Mijn vader las *Folkebladet* altijd van achter naar voor, dus hij zag die advertenties bijna als eerste als hij de krant opensloeg. Soms las hij ze aan ons voor. Die en die is gestorven, en nu is die en die gestorven. Maar de dood zelf was niet het ergste. Het ergste was dat het verdriet geen thuis kon vinden. Het was alsof het in iemand bleef hangen en iets met die persoon deed. In mijn familie huilde je ook niet. Mijn moeder wel en zij deed het aan één stuk door. Maar daar wende ik aan. Misschien zou mijn toespraak de genodigden eens flink aan het huilen maken, als die ontroerend genoeg was. Mensen gaan zich zo vreemd gedragen als ze nooit huilen. Er verdwijnt iets uit hun ogen.

Er zouden overal in de kerk van Nørre Ørum witte lelies op lange stelen liggen, al heeft Jonna er een hekel aan. Ze kan

de scherpe lucht niet verdragen. Er zouden ook waxinelichtjes branden bij het altaar. Ik zou sowieso aan veel moeten denken en veel moeten regelen, al zou het niets veranderen aan het feit dat de lokale begrafenisondernemer een halfuur te laat met de kist zou komen aanzetten. Zijn lijkwagen, een onbetrouwbare Volvo 940 zonder roetfilter, zou op de provinciale weg pech krijgen. Het gebeurt bijna elke keer als er een begrafenis in Nørre Ørum is. Dan zou de kist uiteindelijk worden gebracht door een man van Dansk Autohjælp in een reflecterend hesje, en Bent Graver zou in het wapenhuis staan, de handen uit de zakken van zijn overall halen en de kist in ontvangst nemen. Daarna zou Bent met de man van Dansk Autohjælp samen één biertje drinken, afkomstig uit de koelkast in zijn gereedschapsschuur, omwille van hun oude vriendschap. Bent de grafgraver zal trouwens een flink diep gat moeten graven als hij later geen gedoe wil met de autoriteiten. Maar dat heeft Bent de grafgraver allemaal onder controle, en als mijn vader morgen zou sterven, zou ik toch op die mensen rekenen. In Nørre Ørum hebben ze veel ervaring met de dood en als je sterft in Nørre Ørum ben je niet eens dood. Het wordt of *heengaan* genoemd, of je bent *doj*. In Nørre Ørum slikken ze het laatste stuk van woorden in en de plechtigste woorden worden bijna uitgebraakt. Het is geen dialect, het is het tegenovergestelde – een kwijtgeraakte taal.

Henning Antonsen is de plaatselijke dominee en doorgewinterd als het om begrafenissen gaat, en verder is hij berucht omdat hij ooit een coup poging in de kerkenraad heeft gedaan. In die tijd stond het dorp op het punt een bolwerk te worden voor een aantal nieuwaangekomenen die aan Bijbelkampen en dat soort dingen deden. Henning Antonsen had argwaan gekregen omdat ze op de zondagen vlak voor een kerkenraadsverkiezing naar de kerk kwamen. Als reactie parkeerde Henning Antonsen

drie idioten in de kerkenraad zodat hij de kerk zonder tegenwerking kon leiden. Als mijn vader morgen zou sterven, zou Henning Antonsen dezelfde drie psalmen voorstellen die hij altijd kiest, of het nu om een bruiloft of een begrafenis gaat. Ik zou hem van tevoren hebben gevraagd om de ringleiding uit te zetten, zodat bestemoeder, die een gehoorapparaat heeft, niets zou meekrijgen, maar hij zou dat koppig hebben geweigerd, want iedereen heeft het recht om Gods woord te horen en dan zou hij zalvend hetzelfde als altijd zeggen bij een begrafenis – dat de overledene een bijzonder mens was – en hij zou het met zijn lichte stem verkondigen terwijl zijn adamsappel de woorden op en neer volgde.

‘Lieve papa,’ zo zou ik mijn toespraak beginnen en dan zou Jonna metéén tegen mijn oom beginnen te fluisteren, dat doet ze meestal. Ze zijn eigenaar van de grootste varkensboerderij in Herning en omstreken, en als mijn vader morgen zou sterven, zou hij nog steeds niet af zijn van de schuld die hij bij hen heeft uitstaan.

Na de begrafenis zou er geen gelegenheid zijn om te condoleeren, want mijn vader heeft niet veel vrienden. Iedereen zou van de kerk naar huis rijden en verdergaan waar ze waren gebleven. Geen condoleance was ook prima. Dan zou de familie op zijn leren meubels zitten en verplicht gezellig doen. Met een paar vlaggetjes halfstok, Dr. Nielsen’s Bitter en andere elementen die bij feestelijke gelegenheden horen, en iedereen zou proberen een glimlach op het gezicht te toveren; het positief inzien, want er valt altijd wel wat te vieren in Nørre Ørum en achter de wolken schijnt de zon, zou Jonna zeggen. Ik zou denken dat zij ook altijd zegt dat er niets te juichen valt, en dat haar pagekapsel weer voor haar gezicht hangt.

Als mijn vader morgen stierf, zou ik eerste erfgenaam zijn.

Tenzij de crediteuren of mijn oom voorrang hebben, van dat soort dingen heb ik geen verstand. Ik zou een boerenbedrijf erven dat niet meer in bedrijf is, de gestoorde honden, een elektrische warmeluchtblazer voor koude winterdagen, een partij oude tegels, een ongebruikte kerstboomvoet, drie vrieskisten, een blauwe overall, een Amerikaanse koelkast die hij heeft geruild en een lange onderbroek. Ik zou mijn toespraak opbouwen uit herinneringen. Van alles wat ik me zou moeten herinneren, staan de dagen die het traagst verliepen me het helderst voor de geest. Waar ik vandaan kom is traagheid een basisvoorwaarde en wat er in Nørre Ørum gebeurt, blijft in Nørre Ørum, zoals buurman Frank zei toen hij mijn vader vijftigduizend kroon zwart gaf voor een tweedehandshakselaar. Op het kerkhof zou een grafsteen liggen en die zou door de aarde worden opgeslokt. De steen zou licht geslepen zijn en als enige nagedachtenis zouden mijn vaders naam, zijn geboortedatum en sterfdatum erin worden gebeiteld. Als ik een toespraak zou houden, zou hij in woorden veranderen. Iets aardigs kun je altijd wel zeggen. Het hoefde ook echt geen lange toespraak te zijn. Gewoon een paar eenvoudige uiteenzettingen over een leven en iets triviaals ter afronding. Sommige dingen kunnen pas gezegd worden als iemand is gestorven.

1

Het begon allemaal toen we last kregen van ratten. Ik was twaalf en mijn ouders waren onsterfelijk. Ze beschouwden de ratten niet als een voorbode van iets. De ratten draafden gewoon elke nacht heen en weer achter de panelen in onze keuken. Ze hadden zich een weg geknaagd door de glaswol onder de gevel en nu renden ze rond op de plek waar de lades stopten. Je kon hun klauwen horen als ze over het hout stoven. Ze aten alles waar ze hun tanden in konden zetten. Brood- en taartkruimels die onder in de lades lagen. Uien en aardappels in het aanrechtkastje. Zelfs aan de vaatwas- en ontkalkingstabletten knaagden ze zonder dat ze er last van kregen. Het rattennest achter de panelen stonk verschrikkelijk. Mijn vader had een plastic bakje met gif in het aanrechtkastje neergezet. Het was knalroze. We mochten er niet aan komen, zei mijn moeder. Het gif hielp niet want een week later leefden de ratten nog. Ze hadden niet eens van het gif gesnoept.

‘De Deense rat is immuun geworden,’ zei mijn vader.

‘We kunnen de ongediertebestrijding bellen,’ stelde mijn moeder voor.

‘Tjaaaaa.’ Hij aarzelde. ‘Niet te hard van stapel lopen, Lonny.’

‘Ik wil van ze af, het is verdomde smerig.’

‘We regelen het zelf. Dat kan ik best.’

‘Dan moet je het zelf maar weten.’

Mijn vader ging naar buiten en zette de elektrische slijpsteen aan, die in de schuur stond. Het snerpande gegil van de machine drong het woonhuis binnen. Hij kwam weer binnen met een scherpe spade in zijn ene hand en een breekijzer in de andere.

‘Nu moeten jullie eens opletten,’ zei hij. Vervolgens deed hij de keukendeur dicht, trok de panelen los met het breekijzer en joeg de ratten de keuken in. Hij liep door de keuken in zijn blauwe overall, hief de spade op schouderhoogte en sloeg toe. Zo hakte hij de ratten in tweeën en er klonk een metaalachtige klap als de spade door de linoleumvloer ging en het betonnen fundament eronder raakte. Een voor een hielp hij ze om zeep. Ze lagen in plasjes bloed op de keukenvloer. Hier en daar was er eentje bijna binnenstebuiten gekeerd. Mijn moeder veegde alles op met een vaatdoek toen hij klaar was. Daarna spijkerde mijn vader de panelen weer op hun plek en de ratten werden op de bult met dode dieren gegooid die toch al op het erf lag. Dode dieren beginnen pas te rotten als ze lang genoeg ergens liggen en de maden onder de huid kruipen en bezit nemen van de lijven. Dan vormen de haren gladde, vieze plooien en als de vliegen in hun uitgedroogde ogen schijten, beginnen de lijken te stinken. Kalveren die gestorven zijn aan longontsteking, soms het lijk van een wilde kat of een kip die door een vos mishandeld is. Af en toe betrapte ik mezelf erop dat ik in de lege ogen van een onlangs gestorven kalf stond te staren en ik verzamelde een tijdje hun oormerken. Mijn vader gebruikte preventief antibiotica zodat ze niet ziek zouden worden, maar het hielp niet. Boeren was zwaar als de dieren zomaar doodgingen, zei mijn vader nadat hij weer een kadaver uit de stal had gedragen. Eén keer per

maand werden alle dode dieren in heel Nørre Ørum opgehaald om te worden verbrand, maar op ons erf zweefde nog steeds ongedierte door de lucht en de stank verdween nooit helemaal.

In onze gang leefden ongeveer acht honden. We hadden net weer een nieuwe worp puppy's gekregen, mijn ouders wisten niet wat ze ermee aan moesten. Soms wilden ze spelen, maar hun adem was niet te harden. Mijn vader was dol op de honden, want ze deden precies wat hij zei. Eentje was groter dan de andere. Een labrador, die naar alles hapte. We hadden hem van neef Arne gekregen. Zijn vrouw Dak had geëist dat het beest van hun perceel werd verwijderd. Hij had een vensterbank kapotgebeten en volgens Dak hoorden honden gegeten te worden.

'Moet die rottige labrador niet eens worden gecastreerd?' vroeg mijn moeder.

'Die wordt niet gecastreerd, ben je soms mesjokke?'

'We hebben geen geld om alle honden te houden. Ze vreten me de oren van de kop.'

'We kunnen de puppy's toch verkopen?'

'We kunnen toch geen vijf bastaards zonder stamboom verkopen?'

'Jazeker wel,' zei mijn vader. Mijn moeder schudde haar hoofd, maar ik geloofde mijn vader. Hem lukte bijna alles.

Ik kauwde mijn avondeten uitgebreid. Ik had ergens gehoord dat je je eten minstens dertig keer moest kauwen om niet verstopt te raken. Ik kon niets bedenken wat ik erger vond dan een verstopping. Het was veel erger dan racekak. Mijn moeder zat al met haar ene been rustend op een stoel een sigaret te roken. Ze had haar bord van zich afgeschoven en gebruikte het als asbak. Mijn vader kauwde op een wensbotje, knaagde het helemaal schoon en gooide het naar de honden die het avondeten lagen te volgen.

‘Dan moeten jullie nu ophouden met schooien,’ zei mijn vader tegen de honden toen hij ze het botje had toegeworpen.

‘Daar houden ze echt niet mee op als jij ze blijft voeren,’ zei mijn moeder.

‘Ze mogen heus wel een bot,’ zei hij en zijn ene hand verdween onder de tafel om een van de honden te aaien.

‘Jij hebt ze anders wel geleerd te schooien door ze aan tafel eten te geven. Het zijn enorme slijmballen.’

‘Wil jij ze eten geven?’ vroeg hij.

‘Het zijn jouw honden, ze zijn gewoon niet goedkoop.’

‘Het zijn ónze honden, ik heb jou er ook weleens een zien aaien,’ zei hij. ‘Als jij nou eens werk vond.’

‘Ik ben met zwangerschapsverlof.’

‘Jaja, maar je moet na de geboorte snel weer aan de slag. Zo is het veel te onzeker.’

‘Het komt wel goed,’ zei mijn moeder en ze drukte haar sigaret driftig uit op het bord. Mijn vader pikte de laatste aardappels uit de pan. Nina hield haar handen voor haar oren. Ik probeerde naar haar te glimlachen.

‘Ja, je hebt gelijk, het had veel erger kunnen zijn,’ zei mijn vader met een diepe zucht. Mijn moeders buik was groot geworden. Opgezwollen als een heliumballon of een pompoen. Ze had me verteld dat we er een zusje bij kregen. Mijn ouders praatten er niet echt over. Ik vroeg ze wanneer de baby kwam. Mijn vader zei dat het nog wel even zou duren. Pas tegen het einde van het jaar.

‘Trouwens, weet je wat duur is?’ vroeg hij aan mijn moeder.

‘Nee,’ zei ze terwijl ze de borden op elkaar stapelde. Ze schraapte de restjes in een grote schaal. Die waren voor de honden. Soms ging er nog een schep jus overheen, dan hadden ze in de winter lekker wat vet op de botten, meende mijn vader.

‘Weet je wat duur is?’ vroeg mijn vader nogmaals.

‘Zoveel dingen,’ zei mijn moeder. Ze zette de schaal onder de tafel.

‘Kinderen krijgen is duur, dus denk je niet dat we ons wel redden met een extra hond?’ zei hij en hij aaide de dikste hond achter het oor. ‘Het is voor kinderen ook goed om voor dieren te leren zorgen,’ zei hij en hij boog zich voorover om in de ogen van de hond te kijken. ‘Ik hou van je, ouwe lobbies, je bent een brave jongen,’ zei hij.

De andere honden dromden om de schaal heen en duwden elkaar weg om de jus te kunnen oplikken.

‘Ik wil liever een konijn,’ zei Morten.

‘Dat kun je wel vergeten. We hebben de honden al en dat is dat.’

‘Waarom mag Tue dan wel vissen? Dat is niet eerlijk,’ zei Morten.

‘Hou je bek, dat is echt wel eerlijk,’ zei ik.

‘Moet ik je mond spoelen?’ vroeg mijn vader. Dat vroeg hij soms als we grove taal gebruiken. Of iemand onze mond moest spoelen met water en zeep. Groene zeep.

‘Ik ben vanochtend onder de douche geweest,’ zei ik.

‘Niet zo brutaal!’

Mijn vaders onderlip verdween in zijn mond en ik pakte de borden en zette die op het aanrecht voor ik naar mijn kamer ging. Je moest je ruzies met zorg uitkiezen, had mijn moeder ooit gezegd, en dat probeerde ik te oefenen.

Later overreed mijn moeder per ongeluk de labrador. Ze legde hem bij de andere dode dieren en zo kwam mijn vader erachter.

‘Dat was onze enige mannetjeshond, realiseer je je dat wel?’ zei hij toen hij binnenkwam. ‘Je moet verdomme uit je doppen kijken tijdens het autorijden.’

‘Het ging per ongeluk.’

‘Verdomde labrador – nog een geluk dat we net puppy’s hebben gekregen,’ zei mijn vader. Mijn moeder legde een hand op haar dikke buik en ging naar bed. Zwanger zijn was vermoeiend, zei ze, ze was vaak misselijk. Over haar buik liepen lange striemen. Ze sliep constant en raakte van niets al buiten adem. De puppy’s werden al snel verkocht. Ik stelde voor om de labrador in de tuin te begraven. Dat vond mijn vader een goed idee, als het maar onder de rododendronstruiken gebeurde. Hij zei dat het goed was voor rododendrons om zure aarde te wortelen. Ik stond met Morten en Nina toe te kijken hoe mijn vader de hond met aarde toedekte. Hij klopte met de schep op de grond en zette een grote steen op het graf, die hij had gevonden toen hij de akker achter het huis aan het ploegen was. Een paar dagen later kocht hij een nieuwe mannetjeshond op een vlooienmarkt. Een foxterriër die ook nooit een naam kreeg.

2

Met oudejaarsavond was het kindje er nog niet. Mijn vader had mijn moeder een paar dagen eerder naar het ziekenhuis gebracht en ze was nog niet thuis. Mijn vader was wel snel terug uit het ziekenhuis. Hij moest aan het werk en was de hele dag buiten, hij mestte de stal uit en molk 's ochtends en 's middags de koeien. Daarom pasten oma Ruth en O.P. op ons. Ze sliepen bij ons thuis en moesten ons bezighouden terwijl we op ons nieuwe zusje wachtten. Oma stelde voor om de tafel in de woonkamer te dekken, aangezien het oudejaarsavond was, dan konden we ook tv-kijken onder het eten. Ze stond in de gang met haar gele windjack aan en glimlachte naar me. Ze was net buiten geweest om mijn vader te vragen wanneer hij dacht klaar te zijn met het werk in de stal. O.P. liep de gang in.

‘Krijgen we binnenkort ook wat te eten?’ vroeg hij.

‘Lars is voorlopig nog niet klaar,’ zei oma.

‘Kunnen we niet gewoon eten koken, de kinderen hebben honger.’

‘Jawel.’

‘We kunnen gebakken schol met roggebrood eten, er is vast een goede film op tv omdat het oudejaarsavond is,’ zei O.P.